

Rapport 2009:15

Våldsam politisk extremism

Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten

Säkerhetspolisen

brå

brottsförebyggande rådet

Förord

Regeringen har gett Brottsförebyggande rådet (Brå) och Säkerhetspolisen i uppdrag att i samarbete sammanställa en rapport om våldsam extremism i Sverige inom vit makt-miljön och den autonoma miljön. Syftet med rapporten är att ta fram ett kunskapsunderlag om våldsam extremism som kan ligga till grund för att utforma strategier och konkreta åtgärder för att motverka denna typ av brottslighet. Tyngdpunkten ligger på det tidiga förebyggande arbetet mot våldsam extremism.

Enligt regeringens direktiv ska Brå beskriva det preventiva arbetet på lokal nivå med att motverka våldsam extremism i Sverige samt redogöra för vilka verktyg och åtgärder som kan utvecklas för att användas till att motverka och förebygga våldsam extremism. I uppdraget ingår att genomföra studier på några orter i Sverige och beskriva effektiviteten av de verktyg och åtgärder som används för att motverka och förebygga våldsam extremism, där hänsyn tas till både lokala strukturella förhållanden och individuella och organisatoriska faktorer hos de personer och grupperingar som svarar för den våldsamma extremismen.

Enligt direktiven ska Säkerhetspolisen beskriva hur den våldsamma extremismen ser ut i Sverige, delvis i jämförelse med andra länder och bedöma den framtida utvecklingen i vårt land.

Om Brå följaktligen har ett lokalt perspektiv har Säkerhetspolisen ett övergripande nationellt perspektiv.

På grundval av undersökningarna ska Brå och Säkerhetspolisen sedan lämna förslag på åtgärder för att motverka våldsam extremism.

Rapporten är en förstudie, som kan ligga till grund för fortsatta arbeten inom ramen för regeringens uppdrag.

För Brå:s del av rapporten svarar författaren och journalisten Anna-Lena Lodenius, fil. dr Anette Nyqvist vid forskningscentret Score vid Stockholms universitet, fil. dr Eva Sundström vid Sociologiska institutionen vid Umeå universitet, docent Jan Carle vid Sociologiska institutionen vid Göteborgs universitet samt enhetsrådet Daniel Vesterhav, utredarna Johanna Skinnari och Patrik Baard och enhetschefen jur. dr Lars Korsell, projektledare, samtliga vid Brå:s Enhet för forskning om ekonomisk och organiserad brottslighet. Lars Korsell har också redigerat rapporten.

Författare till Säkerhetspolisens texter är chefsanalytikern fil. dr Johan Olsson, projektledare, analytikern Ahn-Za Hagström och handläggaren Hanna Nilsson Sahlin.

Vetenskapliga granskare har varit docenterna Anders Wigerfelt och Berit Wigerfelt vid forskningscentret Internationell migration och etniska relationer vid Malmö högskola, professor Tore Bjørgo vid Polishögskolan i Oslo och docent Tapio Kuure vid Tammerfors Universitet. Tack till utredarna Anna Molarin och Klara Klingspor på Brå för hjälp med arbetet.

Stockholm i juli 2009

Jan Andersson
Generaldirektör Brå

Anders Danielsson
Generaldirektör Säkerhetspolisen

Prolog

Hur tänker extremister? Hur ser de på världen och sig själva? Vad är de för och vad är de emot, vilka målar de upp som vänner och fiender?

Utifrån vit makt-miljöns och den autonoma miljöns hemsidor har vi försökt besvara dessa frågor och beskriva hur en aktivist ser på tillvaron. Genom att foga samman en mängd budskap från hemsidorna har vi tagit fram en beskrivning från vardera miljön. Texterna är dock skrivna som om det vore en aktivist från varje led som själv berättar.

Motstånd i ockuperat land

Så här är det. Jag är nationalist. Jag är patriot. Jag älskar Sverige. Jag älskar svenskarna. Jag älskar mitt folk. Jag tycker att alla folk ska ha rätt att leva efter sina villkor och förhållanden. Jag är inte mot andra folk. Jag är för mitt. Den nationella suveräniteten är okränkbar, fysiskt, kulturellt och ekonomiskt. Jag tror på ett självständigt Sverige, en hel och odelad nation. Jag vill leva i ett homogent Sverige, ett land som jag kan vara stolt över. Jag vill ha ett Sverige fritt från mångkultur. Jag strävar efter en folkgemenskap som stärker den etniska och kulturella identiteten. Jag kämpar för en nationell gemenskap.

Men det går åt fel håll. Vårt land är ockuperat. Främlingar väller in över våra gränser. Snart är främlingarna i majoritet och vi få svenskar som lever kvar blir en hårt utsatt minoritet i vårt eget land. Hela vårt folks existens hänger på en skör tråd. Vår kultur är hotad av mångkulturen. Vårt land styrs av en sionistisk ockupationsmakt och det sitter främlingar i höga maktpositioner. Polis och militär är sionistläkare. Jag som nationalist kommer aldrig att acceptera något annat än att det svenska folket styr i Sverige. Jag tolererar inte att något annat folks intressen formar vår framtid. Vi ska ha makten över oss själva. Det rådande samhällssystemet kommer att utrota vårt folk. Nu är det frågan om en kamp för överlevnad.

Vi måste, precis som andra förtryckta folk världen över, kämpa oss ut ur förtryck och förnedring. Vi måste göra motstånd. Vi måste organisera oss. Växa i storlek och styrka. Vi behöver fanbärare, banderollbärare, flygbladsutdelare. Vi behöver patriotiska aktivister. Vi behöver nationalistiska tänkare och talare. Vi behöver patriotiska motståndsmän. Vi behöver nationalistiska soldater. Vi ska försvara oss. Vi ska vara herrar i vårt eget land. Vi vill att Sverige och svenskarna ska överleva. Nu ska vi kämpa. Vi ska slåss mot Mammon, mot Sion, mot judar, mot främlingar och mot invandrare. Vi ska också slåss mot ligisterna, mot kommunisterna, mot rödingarna.

Vi ska informera svenskarna på gator och torg. Vi ska rekrytera nya patrioter. På förra torgmötet försökte några inhemska kommunister störa talet som en nationell tänkare höll. De skrek några ramsor, och då och då hördes en svag talkör, men kommunisterna

lyckades inte störa patriotens tal. De svenska medborgare som hade samlats lyssnade intresserat. Efter torgmötet attackerades två mötesdeltagare provocerat av ett gäng maskerade kommunister. Sin vana trogen filmade de så kallade antifascisterna angreppet. Vi försvarade oss genom att sparka en maskerad anarkist i huvudet. Han blev medvetlös och släpades bort av sina feiga kumpaner. Stridigheterna mellan patrioterna och kommunister fortsatte ett tag. Efter det fortsatte kommunisterna att bråka med polisen. De tyckte väl att det var säkrare att busa med dem än med oss. Det torgmötet slutade med att kommunisterna greps. Aktivistresurserna här är nu kraftigt decimerade. Nästa gång kommer de att behöva kalla till utomstående för att hantera situationen. Vi är beredda. Vi ska fortsätta hålla möten och informera svenskarna om situationen som råder i vårt land.

Vi ska sabotera och förstöra för våra fiender. Vi ska kosta ockupationsmakten så mycket pengar som möjligt. Vi ska radera det nuvarande samhället och bygga upp ett nytt. Vi ska förbereda oss för väpnad kamp. Det är krig och jag är en motståndskämpe.

Kriget mot fascism

Så här är det. Jag är mot fascism i alla dess former. Jag tänker bekämpa fascismen som jag vill, hur jag vill och när jag vill. Jag accepterar inte maktens lagar, jag tror inte på demokrati. Fria val är ett skådespel. Alla smörjer sina krås på bekostnad av vanliga människors slit. Överklassen, borgarna, företagsledarna, fackpamparna med sina lakejer till så kallade vänsterpolitiker är tjuvar och banditer. De snor åt sig kakan medan majoriteten lever i otrygghet eller under hot om varsel. Polisen är nationalstatens väktare med uppdrag att bevara det rådande orättvisa maktförhållandet. Jag och mina kamrater skiter i deras lag och skapar vår egen. Det här är en motreaktion. Vi vägrar samarbeta. Vi går kampens väg. Vi slår tillbaka. Vi söker obeveklig och ständig konfrontation. Marknadens diktatur och kontroll över samhället kommer inte att försvinna om vi inte krossar det. Systemet är korrupt i grunden, nu är det dags för strid.

Jag föraktar politikerna. Jag föraktar polisen. De ser högerextrema rörelser som ett välkommet inslag i vårt öppna samhälle. Polisen gör allt för att försvara fascisterna. Polisen står i vägen för vår kamp mot kapitalism och fascism. Men vi ger oss inte. Vi utför ett kontinuerligt och enträget, hårt och slitsamt antifascistiskt arbete. Vi ser nazisternas existens som en öppen attack mot oss och vår värdighet och vi ska driva bort alla nazister från gator och torg. Polisen gör ingenting när de kommer krypande ur sina hålor och attackerar socialistiska arrangemang. Någon måste göra något. Vi slår tillbaka. Vi är inte rädda för det fascistiska våldet. Vi attackerar nazisterna i deras hem. Håller färg i deras brevinkast, limmar igen låset till deras dörrar, skrämmer dem på flykt. Vi slår dem, vandaliserar deras hem och bränner deras bilar. Hör ni det? Vi attackerar er i era hem, i era bilar, på era jobb och

i era skolor. Ni är aldrig säkra. Vi kommer alltid att vara där och påminna er om konsekvenserna av er personliga aktivism. Om ni gömmer er letar vi reda på er.

När vi kommer blir nazisterna rädda och flyr. De springer gatlopp i panik. De tar skydd i butiker och på fik. De gömmer sig bakom väktare och poliser. Den som inte hinner undan, den som lämnas i sticket av sina fega nassekompisar, sparkar vi ner och misshandlar. Vi tillrättavisar nazisterna med några käftsmällar. Vid senaste sammandrabbningen försökte en fly men han fick en välriktad spark i bröstet innan han fortsatte löpa. En annan nazist fick ett knä i ansiktet och sedan en spark i magen. Efter det la de kängorna på ryggarna och sprang fortare än jag har sett någon springa. Tack alla kamrater som var med och misshandlade skiten ur nassarna.

Varje försök till nazistisk upptrappning motarbetar vi. Vid deras årliga demonstrationer möter vi upp med traditionella våldsamma gatukonfrontationer. I år avgjordes slaget och vi antifascister stod som segrare. Vi tryckte ner nazisterna i skosulorna och nu vågar de inte visa sig av rädsla för antifascistisk repression. Vi satte in det tunga artilleriet och evenemanget avslutades med flera fall av grov misshandel.

Jag har, tillsammans med mina obundna kamrater, tryckt tillbaka nazisterna. Och vi ska fortsätta kampen och krossa alla former av nazistisk aktivitet och organisering. Det är krig och jag är en motståndskämpe.

Sammanfattning

Vit makt och autonoma grupperingar

I Sverige finns politiska grupperingar som valt att ställa sig utanför det demokratiska samhället och som ser våld, skadegörelse och andra brott som ett legitimt redskap i sin kamp. Den här rapporten innehåller en kartläggning av den politiskt motiverade brottslighet som begås inom vit makt-miljön och den autonoma miljön (extremistmiljöerna). Rapporten har tagits fram av Brottsförebyggande rådet (Brå) och Sakerhetspolisen på uppdrag av regeringen.

Större delen av vit makt-miljön och de autonoma grupperingarnas verksamhet är emellertid inte brottslig. I stället är det opinionsbildning, lagliga aktioner, konserter, fester och evenemang som ligger i huvudfåran. Det är också långt ifrån alla personer i extremistmiljöerna som deltar i politisk brottslighet, men det är denna kriminalitet som här är i fokus.

Detta arbete om våldsamt politisk extremism handlar *inte* om dem som begår brott av religiösa motiv eller om enskilda personer som utanför grupperingarna ägnar sig åt brott med politiska motiv. Inte heller omfattas grupper vars aktioner stannar vid civil olydnad, låt vara att vissa handlingar kan gå över gränsen och avse typiskt sett mindre allvarliga brott.

Ideologierna

Vit makt-miljön ser framför sig ett etniskt och kulturellt homogent samhälle under ett upplyst diktatoriskt ledarskap. De är följaktligen emot invandring och det mångkulturella samhället. Uppfattningen om det starka judiska inflytandet i samhället är gamla tankegångar, men islam börjar också räknas som ett hot. Vit makt-miljön lyfter fram den traditionella kärnfamiljen och är fientligt inställd till HBT-personer.¹

Den autonoma miljön drömmer i stället om ett klasslöst samhälle med ett antiauktoritärt styre. De är emot det nuvarande demokratiska statsskicket och menar att det kapitalistiska samhället skapar orättvisor och är grunden för exploatering av människor och miljö. Den autonoma miljön består också av grupperingar med djurrättsaktivister. Till skillnad mot vit makt-grupperingarna är inställningen till invandring, mångkultur och HBT-frågor positiv.

Det är inte minst den svartvita världsbilden med enkla svar på svåra frågor som fungerar som en magnet för dem som fångas upp av extremistkretsar. Att vuxenvärlden utmanar denna förenklade världsbild är därför en grundläggande brottsförebyggande metod. För att

¹ HBT står för homosexuella, bisexuella och transsexuella.

läsa samtliga brottsförebyggande förslag hänvisas till kapitel 9, som inleds med en översiktlig modell över förslagen.

Vit makt-miljön hämtar visserligen ideologisk inspiration från nationalsocialismen men bygger mer på den brittiska skinheadrörelsen och amerikanska white-power rörelsen. Det är mer rockmusik än Mein Kampf. De autonoma grupperna har inte mycket att göra med 1968-vänstern utan utgör en mer anarkistisk fåra som bygger på 1980-talets husockupationer och den framväxande vit makt-rörelsen.

Följaktligen utgör extremistmiljöerna inte politiska rörelser i traditionell mening utan kan beskrivas som ungdomsföreteelser. För många aktivister utgör extremistmiljöerna en livsstil under en ungdomsperiod. Sammanhållningen i miljöerna bygger lika mycket på ålder, vänskap, musik och klädstil som på ideologi.

Höger eller vänster?

Vit makt-miljön och de autonoma grupperingarna står långt ifrån varandra på en traditionell höger-vänsterskala, men de har också likheter.

De möts i frågor som antikapitalism, antiimperialism, miljö och djurrätt samt i stödet för palestiniernas sak och motståndet till Israel och USA.

Båda sidorna underkänner demokratin, rättssamhället och dess lagar. Polisen är enbart ett redskap för makten. Myndigheter och deras företrädare konspirerar mot vit makt-miljön och de autonoma grupperingarna och de intressen och värden som dessa företräder. På båda kanterna är det därför ett kall att ta taten och genomdriva nödvändiga förändringar för massans bästa. Därför heroiseras personer inom de egna leden som straffas för sina politiska brott.

Antisemitism finns i vissa delar inom den autonoma miljön och antisemitism i stora delar av vit makt-miljön.²

Likheterna gör att en höger- och vänsterskala bör kompletteras med ytterligare en faktor; dem som tror på politisk dialog och demokrati och dem som inte gör det, något som rapportens omslag också illustrerar. Icke dialog och antidemokrati är kännetecknen för vit makt-miljön och den autonoma miljön.

Poliser är något av en ”egen” måltavla för extremistgrupperingarna och ingriper dessutom vid demonstrationer och manifestationer. Därför är polisens uppträdande särskilt viktigt. Om alla poliser uppträder korrekt och med lika stort engagemang förebyggs att enskilda poliser utsätts för våld och annan otillåten påverkan. Dessutom utmanas den svartvita världsbilden när poliser visar sig vara professionella och mänskliga.

² Antisemitism betecknar en negativ inställning till sionism, det vill säga de politiska strävandena att skapa en judisk nationalstat. Antisemitism betecknar en fientlighet mot judar och judendomen.

Dialog möts med dialog

Eftersom den våldsamma extremismen underkänner politisk dialog är samhällets viktigaste brottsförebyggande metod att visa att dialog lönar sig medan icke dialog och politisk brottslighet straffar sig. Inte enbart genom att gärningspersoner döms för brott med de följder det får utan också att de inte kommer någon vart med sina politiska krav.

Genom att föra en dialog med politiska grupperingar, nätverk och ungdomsrörelser som är *för* dialog och ta dem på allvar kan rekryteringsbasen minska för extremistgrupperingar. Meningen är att politiskt intresse och engagemang ska kanaliseras i demokratiska former.

Det finns olika sätt att säga ja till åsikts- och yttrandefrihet men nej till extremistiskt våld. Arrangörer av exempelvis demonstrationer mot rasism och främlingsfientlighet kan vägra att tillåta maskering eller paroller som inte är godkända. Extremistgrupperingar kan nekas att hyra lokaler eller att få offentliga bidrag. Mot vit makt-miljön och den autonoma miljön kan demonstrationer och mobilisering ske samtidigt för att visa att det är våldet samhället vänder sig mot.

Om avståndet mellan ideologi och våldshandlingar ökar bör det även underlätta för Polisen att identifiera vilka individer som ägnar sig åt våldsam politisk extremism då de inte längre lika lätt kan "gömma sig" i de ideologiska miljöerna.

Vilka är de och hur många?

De grupperingar som Säkerhetspolisen räknar till vit makt-miljön är bland annat *Svenska motståndsrörelsen* och det politiska partiet *Folkfronten*, som båda är regelrätta organisationer med ledare, regler för medlemskap och liknande. Svenska motståndsrörelsens målsättning är att införa ett nationellt och totalitärt styre genom revolution. Folkfronten har egentligen hämtat sin ideologi från nationalsocialismen och vill erövra makten för att kunna avskaffa demokratin.

Till vit makt-miljön hör också *Info 14*, en nyhetsförmedling på Internet, och *Fria nationaliser*, ett nätverk för oberoende grupper. Utmärkande för nätverk är att en tydlig central ledning saknas. Grupperingarna, som kan växla i nätverket, är självständiga men det kan finnas en central koordinering.

Den autonoma miljön bygger framför allt på nätverk; *Antifascistisk aktion* (Afa) och *Revolutionära fronten* (RF) är sådana exempel. Båda nätverken vill genom revolution avskaffa den rådande samhällsordningen och med vissa variationer införa ett klasslöst samhälle.

Den autonoma miljön kännetecknas också av kampanjer; tillfälliga projekt med syfte att kraftsamla kring en viss fråga eller händelse. Under valrörelsen 2006 uppstod exempelvis *Osynliga partiet*, som var en protestkampanj mot den borgerliga alliansen.

Även inom vit makt-miljön förekommer kampanjer. Ett exempel är *Svensk ungdom, Sveriges framtid* som sprider sitt budskap genom konserter och fester.

Inom den autonoma miljön förekommer också aktionsnamn, som ibland uppstår spontant. *Reclaim the Streets* och andra aktionsnamn används för att ordna gatufester, där skadegörelse följer i spåren. Under namnet *Djurens befrielsefront* angrips personer och verksamheter som utpekats för oetisk djurhållning.

I stora drag är det ungdomar som befinner sig i vit makt-miljön och i den autonoma miljön. Säkerhetspolisens undersökning rör sig om en tioårsperiod och omfattar 1 409 personer som dömts eller misstänkts för politiskt motiverade brott. Denna grupp är endast representativ för den minoritet inom miljöerna som är involverade i allvarlig politiskt motiverad brottslighet.

Både i vit makt-miljön och i den autonoma miljön dominerar männen, särskilt i vit makt-grupperna där knappt tio procent av de aktiva är kvinnor. I den autonoma miljön är en fjärdedel kvinnor.

Våldsam extremism är inte bara ett storstadsproblem. Brottsligheten finns i större delen av landet. Norrland är dock mindre drabbat än övriga landet, men problembilden är inte statisk utan förändras. Det vanliga är att båda miljöerna är brottsaktiva inom ett och samma område. I kapitel 5 finns kartor som visar var brotten begås.

Brottsaktiva personer

De personer inom extremistmiljöerna som begår brott är mycket brottsaktiva. De 1 409 personerna har varit skäligen misstänkta för 9 329 brott. Av dessa brottsmisstankar bedömer Säkerhetspolisens att 2 432 är politiskt motiverade, varav minst 734 lett till fällande dom eller annan lagföring. De icke politiskt motiverade brottsmisstankarna uppgår till 6 897, varav minst 4 785 lett till fällande dom eller annan lagföring.

Omkring hälften av de politiskt motiverade brotten kan knytas till personer inom vit makt-miljön (1 225 misstankar). Av dessa gäller 1 163 misstankar män och 62 kvinnor. Den andra hälften (1 207 misstankar) kan hänföras till personer inom den autonoma miljön. Männen svarar för 888 misstankar och kvinnor för 319.

Vit makt-miljön är kraftigt överrepresenterad för brott som inte är politiskt motiverade och kan knytas till 5 332 misstankar medan 1 565 misstankar hänförs till personer i den autonoma miljön.

Kvinnor inom den autonoma miljön är misstänkta för fler politiskt motiverade brott än brott som inte är politiskt motiverade, skillnaden är dessutom relativt stor.

Den politiskt motiverade brottsligheten accelererar mellan 15 och 19 år för att sedan relativt snabbt avta. Efter gymnasieåren fortsätter dock en del individer med politiskt motiverade brott, men relativt få brott begås av gärningspersoner som är äldre än 25 år och mycket få av gärningspersoner som är över 30 år.

Kapacitet

Många brottsaktiva aktivister inom vit makt-miljön har praktiska färdigheter i och erfarenhet av att använda våld. Ett antal aktivister har också erfarenhet av dödligt våld.

Inom vit makt-miljön finns dessutom personer som har vapenutbildning, exempelvis är jägarexamen förhållandevis vanligt. En del har militär utbildning genom värnplikt, men tillgången på personer med avancerad militär utbildning är mycket begränsad.

Inom vit makt-miljön finns relativt stor tillgång till både legala och illegala skjutvapen. Ett mindre antal vit makt-anhängare förfogar också över automatvapen och sprängmedel.

Många brottsaktiva aktivister inom den autonoma miljön har använt våld. Ett antal aktivister har också erfarenhet av att utöva grovt våld och tillverka olika typer av bomber och tändanordningar. Antalet personer med avancerad militär utbildning eller erfarenhet av att utöva dödligt våld är dock mycket begränsad inom den autonoma miljön. Tillgången på skjutvapen inom den autonoma miljön är också begränsad.

Inom båda miljöerna men framför allt inom den autonoma miljön finns personer med betydande färdigheter i att kartlägga motståndare.

Brotten i kampen

Den brottsliga verksamheten i både vit makt-miljön och den autonoma miljön bedrivs i små grupper, som baseras på vänskap. Brottsligheten är ostrukturerad och saknar central styrning, även om det framför allt inom den autonoma miljön finns en avsikt att koordinera olika grupperings agerande.

Avsaknaden av en stark styrning innebär både en begränsning och en fördel. Det är svårt för miljöerna att mobilisera sina kollektiva resurser mot ett specifikt mål då ingen kontrollerar resurserna. Avsaknaden av central styrning är däremot ett skydd mot polisiära insatser. Som regel är det enbart gärningspersonerna själva som har kännedom om vilka som ingår i gruppen. Det är också svårt att slå ut en decentraliserad verksamhet med grupperingar som agerar oberoende av varandra.

Vit makt-miljöns brottsliga verksamhet är relativt oöverlagd och defensiv. Angrepp planeras sällan och våldet är ofta en konsekvens av slumpmässiga möten. De angrepp som planeras är främst vedergällningsattacker på autonoma aktivister. Vit makt-miljön har inte någon tydlig avsikt att agera mot samhällsföreträdare, men sporadiskt förekommer sådana angrepp, främst mot journalister.

Den autonoma miljön är däremot offensiv och planerar sina angrepp på ett annat sätt än vit makt-miljön. I första hand angrips vit makt-miljön. Måltavlor är vidare företrädare för myndigheter och företag samt förtroendevalda.

Till skillnad mot vit makt-miljön finns en tydlig avsikt hos de au-

tonoma grupperingarna att störa den allmänna ordningen genom att protestera mot statens våldsmonopol och återerövra kontrollen över det publika rummet (Reclaim the streets). Vad som många, även för vissa deltagare, uppfattar som spontana brott är välplanerade aktioner.

En väsentlig del av våldet är attacker mot politiska meningsmotståndare. För den autonoma miljön svarar dessa angrepp för 60 procent av deras misstänkta brott mot liv och hälsa medan motsvarande siffra för vit makt-miljön är 40 procent. Polariseringsen av dessa ytterlighetsgrupper är en viktig förklaring till våldet.

Vit makt-miljön attackerar även enskilda personer som inte tillhör någon autonom gruppering. Det gäller brott där avsikten är att skrämja eller skada personer på grund av deras hudfärg, etnicitet eller sexuella läggning. Knappt hälften av vit makt-miljöns brott mot liv och hälsa är riktade mot sådana personer. En tredjedel av vit makt-miljöns politiska brott är hets mot folkgrupp.

Den autonoma miljön ägnar sig också åt skadegörelse, aktivister angriper olika typer av företag, djurrättsaktivister attackerar pälsubutiker och verksamheter som hanterar kött. Migrationsverkets lokaler har angripits som en protest mot invandrings- och flyktingpolitiken.

För att förebygga extremistgrupperingarnas brott kan lokala kartläggningar över hotbilden göras i samarbete med polisen. För journalisters del är det viktigt att motverka självensur genom att redaktioner samarbetar och att många medarbetare bevakar extremistmiljöerna för att minska exponeringen av enstaka personer.

Brott med andra syften

Det är inte enbart politisk övertygelse och ideologisk rationalitet som förklarar det våld som vit makt-miljön och de autonoma grupperingarna svarar för.

När grupperingar sluter sig samman mot gemensamma fiender uppstår en gruppdyamik som gör att våldsutövningen snarare fyller en funktion att hålla samman gruppen än att nå faktiska politiska resultat. Våld kan också vara ett sätt för ”aspiranter” och personer med låg status att profilera sig.

Det är vanligt att den enskilda personens radikaliserings och vilja att begå politiskt motiverade brott inträffar först när individen trätt in i den extrema miljön. Återigen är brotten i mångt och mycket ett svar på vad som sker i grupperna.

Till grupperingar som kan erbjuda gemenskap, spänning och aktioner söker sig också bråkstakar som hellre vill ha ”action” än fördjupa sig i ideologin.

Det finns därför många olika förklaringar till brotten. Andra faktorer än politisk övertygelse spelar in: alkohol och droger, händelser i stridens hetta, personer som gått in i rörelserna för att kunna slåss,

aktivister som söker spänning och kickar och nykomlingar som vill visa framfötterna och ge prov på dådkraft.

Lokal etablering

Det finns olika förklaringar till varför extremistgrupperingar etableras lokalt. Det kan vara någon ledande person som tar initiativet och får anhängare. Personer med ledaregenskaper kan också flytta till orten och bygga upp en gruppering. När sedan drivande personer lämnar orten kan engagemanget avta eller upphöra.

Det är också tänkbart att vissa grupperingar medvetet försöker etablera sig på olika orter där man uppfattar att det finns ett stöd hos orfsbefolkningen eller där meningsmotståndare redan är verksamma.

Rekrytering sker framför allt på grund- och gymnasieskolor.

När det väl finns en lokal miljö, även om den är liten, kan nätverket kraftsamla med personer utifrån för att genomföra aktioner och manifestationer. Eftersom en central styrning saknas är kontaktnät viktiga. Ett litet antal lokala aktivister i extremistkretsar kan därför åstadkomma ett stort eko. Genom kraftsamlingarna möjliggörs också aktioner på många orter i landet.

Förebyggande åtgärder är därför en lokal beredskap mot tillresande och att förekomsten av små lokala grupperingar inte tystas ned med motiveringen att de saknar betydelse. De ingår och måste ses i ett större nationellt sammanhang.

Organisationsgradens betydelse

Det kan ses som ett större steg att gå med i en vit makt-gruppering än att ansluta sig till den autonoma miljön. Förklaringen är ett större inslag av formella organisationer med ett tydligare inträde och medlemskap. Det är också mer stigmatiserande att tillhöra vit makt-miljön än den autonoma rörelsen. De flesta människor ryggar för nazistiska symboler och ett förhållande av våldet.

Den autonoma miljön står på flera punkter närmare etablerade uppfattningar: till exempel om mångkultur, invandring, kvinnans ställning, miljöfrågor och djurskydd. Det är därför lättare för personerna i de autonoma grupperna att vandra mellan våldsamt extremism och radikala grupperingar som använder mer konventionella metoder för att påverka. Den autonoma miljön är i något mindre grad formaliserad och därför kan personer gå in och ur miljön och på det sättet flyta mellan olika engagemang.

Inom extremistmiljöerna fyller en del personer en viktigare funktion än andra för de kriminella gärningarna. De som är drivande att genomföra våldsamma aktioner och kan skapa nya grupperingar eller angreppspunkter är viktiga måltavlor för att minska kraften hos extremistgrupperingarna. Mot dessa personer borde Polisens utredningsresurser koncentreras.

Av Säkerhetspolisens undersökning framgår att de som begår poli-

tiska brott gör det förhållandevis sent i åldern, när de är mellan sju- ton och nitton år. Det betyder att särskilda insatser bör riktas mot de ungdomar sent i högstadiet och i gymnasiet som ännu inte lämnat extremistmiljöerna.

Att gå med och ur

Samhällets olika syn på de respektive miljöerna gör också att toleransen mot brotten skiljer sig åt. Våld i vit makt-miljön kan uppfattas som nazistiska dåd, med de associationer det för med sig, medan den autonoma miljöns aktioner lättare kan förklaras i termer av ungdomligt oförstånd och att i grunden sunda uppfattningar spårat ur.

Genom större kunskap om de båda sidornas brottslighet och genom att vara medvetna om att det också finns en risk att politiska brott hänger samman med annan brottslighet bör därför föräldrar och alla andra som möter unga människor kunna göra mer för att motverka våldsamt extremism. Särskilt i vit makt-miljön är det vanligt med brott som inte är politiskt motiverade. I själva verket är siffrorna väsentligt högre för sådana brott än för vit makt-miljöns politiska brott.

I det följande redogörs närmare för fyra typer av vägar in i extremism och vad man kan göra för att försvåra ett inträde och underlätta ett utträde.

"Utagerarna"

Ensamma, osäkra och utsatta personer i yngre tonåren riskerar att i sitt identitetssökande dras till våldsamma radikala grupper. Utsatta ungdomar som känner sig svikna av samhället är knappast mottagliga för information om det demokratiska samhällets spelregler. För dem är det spänningen och i viss mån grupptillhörigheten som lockar. Ideologisk övertygelse och politiska brott är något som kommer senare. Det gäller att fånga upp "utagerarna" och främja andra attraktiva alternativ som kan erbjuda spänning och en stark samhörighetskänsla.

"Grubblarna"

"Grubblarna" brinner för ideologin och är mer synliga och skötsamma än "utagerarna". Ett sådant sökande är i grunden positivt, men det ideologiska intresset kan också gå överstyr i enskilda fall. Föräldrar har ansvar för att politisk medvetenhet och ett positivt engagemang i viktiga frågor inte övergår till politiskt motiverad brottslighet. Ett sätt kan vara att föräldrar är närvarande som "observatörer" vid de demonstrationer och manifestationer som deras barn deltar i, en metod som prövats bland annat mot fotbollshuliganer.

"Familjens väg"

Radikala och extrema uppfattningar i familjen eller den närmaste omgivningen kan få politiskt intresserade ungdomar att gå in i politisk

extremism. På samma sätt som för ”grubblarna” är det positivt med ett engagemang. Med tanke på omgivningens attityder behöver dock steget in i extremism inte vara lika långt som för ”grubblarna”.

Om inte föräldrarna tar sitt ansvar måste andra vuxna i omgivningen, till exempel på skolor och fritidsgårdar, stödja ungdomarna så att de inte hamnar i miljöer med politisk brottslighet på dagordningen.

”Kontaktsökarens väg”

”Kontaktsökaren” har ofta en neutral inställning till det politiska budskapet och lockas inte av spänningen att tillhöra en extremistgrupp. Motivet är i stället att få en närmare relation med en person som ingår i en extremistisk grupp eller att få ta del av den sociala gemenskap som finns i gruppen. Det kan därför vara närmast en slump att ”kontaktsökaren” hamnar i en extremistisk gruppering. Därför har vuxna i omgivningen goda förutsättningar att hjälpa till att ändra kursriktning.

Fritidsgårdar, skola och jobb

Oavsett vilken väg som leder till våldsam extremism gäller det att få ungdomar att se sig som en del av samhället, skapa en relation till dem och föra en dialog. Därför har skolan och fritidsgårdarna en viktig roll genom att lyssna på ungdomars åsikter, diskutera och stimulera dem att läsa vidare för att bredda och fördjupa sin kunskap. På så sätt kan unga människor själva ompröva sina idéer i stället för att pådyvlas vad som är rätt och riktigt.

Vissa ungdomar söker spänning och det kan kanaliseras på annat sätt än genom våldsam extremism. Att erbjuda mer fartfyllda fritidsaktiviteter är alternativ som prövats och som bidrar till engagemang och att nya sociala kontakter skapas.

Det finns också exempel på företagare som tagit sig an ungdomar i extremistkretsar, fungerat som vuxna mentorer och tillhandahållit praktik och sysselsättning.

Den lokala polisen har också stora möjligheter att möta ungdomar.

Många aktörer kan tillsammans bidra till att ungdomar inte hamnar i våldsam extremism och underlätta vägen ut ur extremism. Det finns därför ett behov av samordning och på några håll i landet har kommunerna utsett en samordnare. Uppgiften är inte att ta över andras ansvar utan att se till att problem inte faller mellan stolarna.

En viktig uppgift i lokalsamhället är att se till att en kartläggning görs över situationen med extremism. Annars finns en risk för att de åtgärder som sätts in inte får någon effekt.

Hotet från vit makt-miljön

Vit makt-miljön saknar idag direkt avsikt och förmåga att försöka förändra statsskicket, ytterst på grund av det begränsade antalet individer inom miljön.

Vit makt-miljön saknar också en tydlig avsikt att agera mot det demokratiska statsskickets grundläggande funktioner; det politiska beslutsfattandet, myndigheters verkställighet av politiska beslut eller den fria debatten. Även om det händer att vit makt-aktivister hotar journalister, har miljön inte förmåga att helt slå ut eller allvarligt skada någon av dessa funktioner. Följaktligen utgör vit makt-miljön inte något direkt hot mot det demokratiska samhället eller någon av dess grundläggande funktioner.

Tillgången på vapen och sprängmedel, våldskapital och erfarenhet av grovt våld gör dock att om tydlig avsikt uppstod skulle miljön allvarligt kunna skada delar av dessa funktioner, ett politiskt parti, en tidning eller en myndighet.

Vidare finns det inom vit makt-miljön en tydlig avsikt att begå brott mot enskilda individer. Attacker av detta slag sker systematiskt över stora delar av landet. Den totala mängden attacker är relaterad till miljöns storlek och således är denna brottslighet inte så omfattande att den hotar det demokratiska statsskicket. För enskilda individer utgör vit makt-miljön dock ett allvarligt hot.

Hotet från den autonoma miljön

Inte heller i den autonoma miljön finns idag en direkt avsikt och förmåga att förändra statsskicket. Ett skäl är det begränsade antal personer som är beredda att begå brott för sina politiska åsikters skull.

Däremot har den autonoma miljön en tydlig avsikt att agera mot det demokratiska samhällets grundläggande funktioner. Dessa attacker riktar sig mot förtroendevalda och tjänstemän. Den autonoma miljön har också förmåga att agera över tid och rum, på ett stort antal platser i landet.

Miljön utgör följlaktligen ett hot mot delar av det demokratiska statsskickets grundläggande funktioner då såväl avsikt som förmåga att systematiskt angripa politiska partier och myndigheter finns. Begränsningar i numerär, koordination och våldskapital gör dock att den autonoma miljön inte förmår att slå ut eller allvarligt skada det demokratiska statsskickets grundläggande funktioner som exempelvis det politiska beslutsfattandet.

Den autonoma miljön har både avsikt och förmåga att störa den allmänna ordningen. Det utgör dock inte ett hot mot demokratin, men brotten begränsar andra individers rätt att utöva sina grundlagsfästa fri- och rättigheter.

Det finns inte någon tydlig avsikt eller förmåga att systematiskt hota större företag. Däremot utgör miljön ett hot mot en del mindre företag.

Den autonoma miljöns ofta välplanerade angrepp på personer i vit makt-miljön är ett allvarligt hot mot enskilda individers grundlagsfästa fri- och rättigheter.

I jämförelse med andra länder

I förhållande till folkmängden är extremistmiljöerna i Sverige större än i Norge, men de är lika stora som i Danmark och Tyskland. I Sverige är dock våldet mellan miljöerna grövre. Den svenska vit makt-miljön har också en tydligare avsikt att beväpna sig med skjutvapen och sprängmedel. Den autonoma miljön i Sverige har också en tydligare avsikt att systematiskt angripa förtroendevalda.

Hotet på två års sikt

Extremistmiljöerna är och bedöms förbli marginaliserade subkulturer som sannolikt varken kommer att växa eller öka på ett avgörande sätt de närmaste två åren. Ett viktigt skäl är den låga acceptansen för politiskt motiverade brott. Klimat- och miljöfrågorna kan dock förväntas bli mer centrala inom den autonoma miljö, vilket kan leda till allvarliga politiskt motiverade brott.

För båda extremistmiljöerna finns som tidigare också en risk att små grupperingar av mycket radikala aktivister bildas och begår mycket allvarliga politiskt motiverade brott. Det påverkar dock den upplevda hotbilden mer än den faktiska.

I lokalsamhället görs mycket för att förebygga våldsamt extremism. Samtidigt har problemet funnits i tjugo år och någon minskning är inte i sikte. Ett sätt att försöka begränsa den våldsamma extremismen är att inventera de brottsförebyggande initiativ som tagits och sedan sprida kunskapen över landet.